

een Nederlands uniform droeg, kon een Duitser zijn. Nerveuze wachtposten gingen er toe over, iedereen die passeren wilde, enkele woorden te laten zeggen ('Scheveningen en scheve schuiten' bijvoorbeeld), waardoor men onmiddellijk kon constateren of men misschien een verklede Duitser tegenover zich had. Die man hoefde niet eens in uniform te zijn! Druk werd rondverteld dat parachutisten (hun camouflagejak kan tot die misvatting bijgedragen hebben) zich als boer, pastoor of non verkleed hadden. Dat was een extra-enerverend element in de situatie van de eerste oorlogsdag die op zichzelf speciaal voor de militairen al zo enerverend was. Velen hunner werden wat men in het Engels *trigger-happy* noemt: zenuwachtig spiedden zij rond of zij iets verdachts zagen en was dat het geval, dan werd meteen gevraagd. In Rotterdam gebeurde het 'vele malen' dat op politieagenten geschoten werd door militairen, 'onbekend als deze waren met de uniformen en de uitrusting der politie.'¹ Binnen het militaire apparaat ontstond op menig punt nog méér verwarring doordat officieren, menend dat die geheimzinnige Vijfde Colonnisten in de eerste plaats op hen zouden schieten, hun onderscheidingsteken van hun uniform verwijderden.² Bij Leiden naderde die ochtend een autobus met militairen een Nederlandse compagnie die de huizen in een straat bezet had. Men ziet Duitse uniformen:

'Iemand schreeuwt: 'Daar zijn ze!' Van alle kanten knettert het los. Van de daken en vanuit de ramen. De bus wordt doorzeefd. Er komen twee Hollandse marechaussees uit: 'Houdt op! Krijgsgevangenen!' Met de schrik zijn ze er afgekomen. Onder de krijgsgevangenen vele gewonden en één dode. Een Duits vliegerofficier heeft een kogel door beide ogen.'³

Overal werd van verraad gerept. Namen van vooraanstaande Nederlanders deden de ronde (onder hen die van de directeur der KLM, A. Plesman) die alle geheimen van de landsverdediging aan de Duitsers doorgegeven zouden hebben. Voorts werd op die plaatsen waar de Duitsers een verrassend succes behaald hadden, voetstoots door velen aangenomen, dat alleen verraders dat succes mogelijk gemaakt hadden. Op het vliegveld Bergen waren de G-1 jagers begin mei verspreid en gedekt opgesteld geweest, 'maar op 9 en 10 mei juist niet! Sommigen zagen daar een soort verraad in.'⁴ In Dordrecht deden omtrent het verloren gaan van de bruggen

'reeds terstond de wildste geruchten de ronde. Het publiek begreep het niet!

¹ H. de Jong: 'De Rotterdamse politie gedurende de oorlogsjaren 1939-1945', p. 110.

² I. Berends: 'Een compagnie uit de oude doos' (1966), p. 7. ³ 'Parachutisten, 10 mei 1940' in *Vrij! 'n Filmisch beeld van strijd en bevrijding in Nederland en Nederlands Oost-Indië, 1939-1945*, p. 61. ⁴ Getuige J. van den Werff, *Enq.*, dl. I c, p. 337.